

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

**Examensarbete på avancerad nivå, 15hp, för Grundlärarexamen med
inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6.**

HT 2020

**“Vi måste faktiskt kartlägga, vi får inte bara säga att de har
ett utländskt efternamn!”**

En undersökning om kartläggning av elever i behov av svenska som
andraspråk.

Emmy Wingren och Emelia Lundblad

Författare

Emmy Wingren och Emelia Lundblad

Titel

“Vi måste faktiskt kartlägga, vi får inte bara säga att de har ett utländskt efternamn!”

En undersökning om hur fem skolor i västra Skåne arbetar med kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk.

Handledare

Jonas Asklund

Examinator

Christoffer Dahl

Sammanfattning

Syftet med undersökningen är att belysa hur pedagoger på fem skolor belägna i samma kommun arbetar med kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk. Vi intresserar oss för vilka riktlinjer de har att följa i sitt arbete, vem som ansvarar för kartläggningen samt vilket kartläggningsmaterial de använder. Vi lyfter de faktorer som påverkar den ansvariga personalen i deras kartläggningsarbete.

Genom semistrukturerade intervjuer har vi tagit del av pedagogers berättelser om kartläggningsarbetet på sammanlagt fem skolor. Resultatet visar på att kommunen saknar riktlinjer för vilka elever födda i Sverige som är i behov av SVA. Resultatet visar även på skillnader beträffande hur skolorna väljer att organisera kartläggningsarbetet samt skillnader gällande vem som ansvarar för kartläggningen och vilket material de använder sig av. Det är något som leder till att den enskilda eleven får olika förutsättningar beroende på vilken skola eleven tillhör.

Resultatet analyseras utifrån klassisk organisationsteori och ramfaktorteori. Utifrån de teoretiska begreppen ansvar, organisering och resurser i form av tid och andelen behöriga lärare.

Vi drar slutsatsen att faktorer som brist på tid, behöriga lärare och okunskap påverkar den ansvariga i kartläggningsarbetet vilket leder till att ämnet bemöts med en negativ attityd bland såväl skolpersonal som vårdnadshavare och elever.

Ämnesord

andraspråkselever, kartläggning, svenska som andraspråk, kartläggningsmaterial, nyanlända, riktlinjer, styrdokument

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.1.1 Likheter och olikheter i kursplanerna för svenska och svenska som andraspråk	5
1.1.2 Skolförordningen	6
1.1.3 Skolverket	6
1.1.4 Skollagen	7
1.2 Syfte	7
1.3 Forskningsfrågor	8
1.4 Centrala begrepp	8
2. Tidigare forskning	9
2.1 Svenska som andraspråk som ett eget ämne	9
2.2 Vilka elever rekommenderas svenska som andraspråk?	12
2.3 Bedömningsmaterial vid kartläggning av svenska som andraspråk	13
3. Teoretisk förankring	15
3.1 Klassisk organisationsteori	15
3.2 Ramfaktorteori	16
4. Metod	17
4.1 Val av undersökningsmetod	17
4.1.1 Urval	18
4.1.2 Presentation av undersökningens informanter	19
4.2 Metod för analys	20
4.3 Etiska aspekter	21
5. Resultat	22
5.1 Riktlinjer för kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk	22
5.2 Vem ansvarar för kartlägningsarbetet av elever i behov av svenska som andraspråk?	24
5.3 Vilket material används vid kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk?	25
5.4 Faktorer som påverkar kartlägningsarbetet	28
6. Analys	30
6.1 Ansvar	31
6.2 Organisering	32
6.3 Resurser	33

7. Diskussion	33
7.1 Riktlinjer för vem som ska läsa svenska som andraspråk	34
7.2 Vilket material används vid kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk?	35
7.3 Faktorer som påverkar kartlägningsarbetet av elever i behov av svenska som andraspråk	35
8. Slutsats	36
9. Förslag på vidare forskning	38
10. Metoddiskussion	39
11. Referenser	41
12. Bilagor	45

Förord

På grund av covid-19 har hela världen varit upp och ner under vår skrivperiod. I början av skrivandet träffades vi fysiskt men på grund av folkhälsomyndighetens restriktioner tvingades vi till sist att övergå till digitalt samarbete där vi dagligen träffades via zoom. Något som trots allt fungerat väldigt bra. Även handledning och samtliga intervjuer gjordes digitalt. Ska vi se positivt på covid-19 så har det gjort oss mycket säkra i att använda digitala verktyg.

Alla intervjuer och allt skrivande har vi gjort tillsammans. För att få en tydlig struktur i vårt samarbete har Emmy ansvarat för all kontakt och bokning av informanter medan Emelia haft kontakt med handledare. Handledningsträffar och intervjuer har vi dock gjort gemensamt.

Slutligen vill vi tacka vår handledare Jonas Asklund som ständigt varit kontaktbar, stöttat, handlett och stått ut med våra frågor.

1. Inledning

Skolinspektionen (2020) har granskat 30 skolor i Sverige och resultatet visar att majoriteten av rektorerna gör ofullständiga bedömningar av elevernas språkliga behov. Istället låter de tidigare kartläggningar av elevernas förmågor och kunskaper styra, vilket i sin tur leder till att rektorerna då inte uppmärksammar de elever som kan vara i behov av svenska som andraspråk. Svenska som andraspråk, fortsättningsvis förkortat SVA, är det enda av grundskolans ämnen som är behovsprövat (ibid).

Enligt Skolverkets rapport (2018b) finns stora skillnader i hur olika skolor avgör om en elev har rätt till SVA eller inte. Bedömningen påverkas inte bara av vilken skola eleven är inskriven på utan även av vilken person det är som utför bedömningen av elevens språkliga behov. I en del kommuner finns riktlinjer som i viss mån beskriver hur kartläggningen av elever i behov av SVA ska genomföras. Eftersom själva arbetet sker ute på skolorna leder det till stora skillnader i processen där ansvaret för bedömningen många gånger läggs på den enskilda läraren (Skolverket 2014).

Att kartläggningen av elevers behov av SVA skiljer sig mycket åt mellan olika skolor är något vi själva har upplevt. Eftersom vi inte har utbildats i ämnet på lärarhögskolan väcktes vårt intresse för SVA och de elever som är i behov av att läsa enligt kursplanen för svenska som andraspråk. Med denna undersökning vill vi undersöka hur kartläggningsarbetet av elever i behov av SVA organiseras på olika skolor i en utvald kommun i västra Skåne. Vårt fokusområde är vem som ansvarar för arbetet på respektive skola samt vilket material och metod som används för att kartlägga elever i behov av SVA.

1.1 Bakgrund

Detta avsnitt ger dig som läsare kunskap om ämnet SVA. Avsnittet inleds med likheter och olikheter i kursplanerna för svenska och SVA. Därefter lyfts Skolförordningens riktlinjer gällande vilka elever som ska läsa enligt kursplanen för SVA. Vidare presenteras vad Skolverket har publicerat angående kartläggning av SVA och slutligen redogörs för vad Skollagen säger om kartläggningen av nyanlända elevers språkliga kunskaper.

1.1.1 Likheter och olikheter i kursplanerna för svenska och svenska som andraspråk

Kursplanerna för svenska och svenska som andraspråk är relativt lika varandra. Slutmålet är detsamma för dem båda och de kunskaper eleven får i de båda ämnena ger dem samma

behörighet till vidare utbildning. Det finns dock vissa skillnader. I kursplanen för årskurs 4 till 6 i SVA ligger fokus på att eleven ska lära sig att använda lämpliga språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Det framgår även att elever med SVA ska lära sig klassificering av ord i över- och underordning, exempelvis kläder-tröja, något som inte nämns i den likvärdiga kursplanen för ämnet svenska (Skolverket 2018a). Den största skillnaden är egentligen att i ämnet svenska ska eleverna utveckla sitt redan fungerande språk, medan undervisningen i SVA måste ta fasta på att eleverna befinner sig på mycket olika nivåer i sitt språkkunnande, från nybörjare till avancerad nivå (ibid).

1.1.2 Skolförordningen

Enligt Skolförordningen (2011:185) ska skolan anordna undervisning i SVA för elever med annat modersmål än svenska, elever med svenska som modersmål som tagits in från skolor i utlandet eller invandrarelever där det huvudsakliga umgängesspråket med vårdnadshavare är svenska. Om det behövs. Det är rektorn på respektive skola som beslutar om undervisning i SVA för den enskilda eleven (ibid).

1.1.3 Skolverket

Skolverket har, i flera rapporter, undersökt hur kartläggningsarbetet av SVA fungerar. Undersökningarna baseras på observationer, intervjuer och enkäter. Rapporterna visar att stor del av skolans elever har utländsk bakgrund, antingen är de födda utomlands eller så har de föräldrar med utländskt ursprung. Det innebär att stor del av skolans elever är berättigade till och kanske i behov av SVA (Skolverket 2008).

Enligt en rapport från Skolverket (2014) är det material som används vid kartläggning av elever i behov av SVA mycket varierande mellan olika skolor men också mellan olika lärare på samma skola. Rapportens resultat baseras på 50 intervjuer där samtliga informanter arbetar med kartläggning av nyanlända elever. Rapportens resultat visar på att det är relativt vanligt att lärare sammanställer ett eget bedömningsmaterial där olika test och materialkällor byggs ihop för att skapa material som ger en helhetssyn på elevens språkliga kunskaper. Ofta spelar lärarens erfarenhet en stor roll vid bedömningen (Skolverket 2014).

1.1.4 Skollagen

Enligt Skollagen (2010:800) ska skolan, inom två månader från det att en elev tagits emot av det svenska skolväsendet, göra en bedömning av den nyanlända elevens kunskaper. Utifrån bedömningens resultat och med hänsyn till elevens ålder och personliga förhållande beslutar skolans rektor om lämplig årskurs och undervisningsgrupp för den enskilda eleven. I de fall då eleven saknar tillräckliga språkliga kunskaper i svenska ska eleven placeras i förberedelseklass. När eleven uppnått tillräckliga kunskaper inom svenska, dock senast inom två år, ska eleven delta i ordinarie undervisning.

I detta bakgrundsavsnitt har vi visat på att kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk är relativt lika. Elever som läser ämnet svenska ska dock utveckla sitt redan fungerande språk medan elever med SVA befinner sig på mycket olika språkliga nivåer. Det finns riktlinjer i skolans styrdokument när det gäller vilka elever som ska läsa SVA men slutligen är det rektorn på respektive skola som beslutar om undervisning i SVA för den enskilda eleven. En stor del av skolans elever har på något sätt utländskt ursprung och många av dem har troligen behov av SVA. Skolverkets rapporter visar på stora skillnader när det gäller hur skolorna avgör vilken elev som har rätt till SVA där bedömningen påverkas av vilken skola eleven är inskriven på samt vem som utför bedömningen.

1.2 Syfte

Syftet med vår undersökning är att belysa arbetet med kartläggning av elever i behov av SVA utifrån berättelser från fem pedagoger verksamma på olika skolor i samma kommun. Med undersökningen vill vi synliggöra vilka riktlinjer det finns för kartläggning av SVA på respektive skola samt i den specifika kommunen, även nämnd som lokal nivå. Vi undersöker vem på respektive skola som bär ansvaret för det kartlägningsarbete som ligger till grund för rektorns beslut av vilken kursplan den enskilda eleven ska läsa. Vi intresserar oss för vad detta ansvar innebär samt vilka befogenheter dessa personer har. Den klassiska organisationsteorin med den administrativa skolan som inriktning hjälper oss att förstå den ansvariga personalens roll och för att få en bild av den organisation de arbetar i. Vi undersöker även vilket kartlägningsmaterial som används för att eventuellt hitta elever som är i behov av SVA. Ramfaktorteorin hjälper oss att synliggöra de faktorer som påverkar den ansvariga personalen på respektive skola i deras arbete med kartläggning av elever i behov av SVA.

1.3 Forskningsfrågor

Nedan följer de frågor vår undersökning utgår ifrån:

- Vilka riktlinjer finns för hur kartläggningsarbetet av elever i behov av svenska som andraspråk ska organiseras på lokal nivå?
- Vem på lokal nivå bär ansvar för bedömning och kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk på respektive skola?
- Vilket material använder ansvarig kartläggare på respektive skola för att finna elever i behov av svenska som andraspråk?
- Vilka faktorer påverkar den ansvarige personalen vid kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk?

1.4 Centrala begrepp

I detta avsnitt presenterar vi de begrepp som är centrala för undersökningen. Vi presenterar även det kartläggningsmaterial som undersökningens informanter använder i sitt arbete. Definitionerna nedan är de vi valt att utgå ifrån i vårt arbete. Begreppen presenteras i bokstavsordning.

Bedömningsstöd

Ett bedömningsmaterial från Skolverket som finns i flera ämnen såsom, matematik, svenska och svenska som andraspråk. Detta material är obligatoriskt att använda i årskurs 1 (Skolverket 2019). En del av bedömningsstödet heter Hitta språket vilket är ett stöd för att kartlägga elevers språkliga medvetenhet i förskoleklass. Materialet kommer från Skolverket och blev obligatoriskt att använda från och med 1 juli 2019 (Skolverket 2020b).

Bygga Svenska

Ett material från Skolverket som används för att bedöma nyanlända elevers språkutveckling, ett material som visar på elevens progression innan ett godkänt betyg i SVA (Skolverket 2019).

Förberedelseklass

Åtgärd för att stödja nyanlända elever i deras skolgång, fokus ligger på det svenska samhället och det svenska språket samt att eleven uppmuntras till att känna stolthet över sin bakgrund och sitt modersmål (Skolverket 2020a).

Nyanländ elev

En elev född eller som varit bosatt utomlands men som numera är bosatt i Sverige och har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår eleven fyller sju år. Efter fyra års skolgång i Sverige räknas eleven inte som nyanländ längre (Skollagen 2010:800).

SVAPP

Ett material som ges ut av förlaget Natur & kultur och som används i förskoleklass för att testa det passiva ordförrådet. Testet undersöker substantiv, adjektiv, verb och prepositioner. Testet tar ungefär 20 minuter att genomföra per elev. Materialet kom ut 2006 men detta material är inte obligatoriskt (Natur & Kultur).

2. Tidigare forskning

Nedan presenterar vi vår summering av tidigare forskning med anknytning till SVA. Vi lyfter inledningsvis fram hur tidigare forskning förhåller sig till att SVA är ett eget ämne. Därefter presenteras hur tidigare forskning belyser de rekommendationer som ges i samband med att elever erbjuds SVA. Slutligen presenteras tidigare forskning kring det bedömningsmaterial som används för att kartlägga en elevs eventuella behov av SVA.

2.1 Svenska som andraspråk som ett eget ämne

Svenska som andraspråk är sedan 1995 ett skolämne med en egen kursplan, ett ämne som enligt Hedman och Magnusson (2018) från början skapat många debatter och fått mycket kritik. I sin studie analyserar de de argument som förekommer i forskningen om SVA inom det akademiska fältet. Resultatet av studien visar att de flesta inom det akademiska fältet är överens om att styrdokumentens riktlinjer gällande vilka elever som ska läsa SVA är otydliga. Resultatet visar även på att det flesta är överens om att flerspråkiga elever eller elever med ett annat modersmål än svenska behöver stöttning i sin språkliga utveckling och att någon form av speciell undervisning faktiskt behövs för dessa elever. Dock visar Hedman och Magnussons (2018) studie att det saknas enighet kring huruvida SVA gynnas av att vara ett eget ämne eller om det genererar bättre resultat genom att vara en del av ämnet svenska, med olika nivåer av stöttning. Hedman och Magnusson (2018) drar slutsatsen att de skilda åsikterna skulle kunna vara en orsak till att tydliga riktlinjer i styrdokumentet inte prioriteras eller att någon tydlig kartläggningsprocess ännu inte finns framskriven. I sin slutsats diskuterar de vidare att

styrdokumentens otydliga riktlinjer leder till den debatt och de skilda åsikter som idag finns och att ämnet därför hamnar i en ond spiral (ibid).

Milani (2007) analyserar i sin avhandling de debatter som uppstod kring det svenska språket i början av 2000-talet då invandringen kraftigt ökade i Sverige. Avhandlingen sammanfattar sex studier där Milani analyserar skriftliga akademiska diskussioner, debatter i media samt politiska dokument. Syftet med studierna och den sammanfattande avhandlingen är att få en teoretiskt mångsidig syn på de språkliga debatter som påverkat det svenska språket. Enligt Milani (2007) har Sverige tidigare haft en funktionell språksyn där språket varit ett kommunikationsmedel, lätt att använda för så många människor som möjligt. Svenska fungerade då som det enda språket med undantag för några mindre minoritetsspråk. I och med invandringen under 2000-talet förändrades språksynen där det svenska språket numera har fått en identitetsbärande roll och ett värde i sig. Språket har inte längre enbart en kommunikativ roll utan även en kulturell. Milani (2007) hävdar vidare att de debatter som förts kring det svenska språkets värde är en följd av att ett antal motstridiga språkideologier uppstått och kommit i konflikt med varandra. De språkideologiska konflikterna handlar främst om förhållandena mellan språken i Sverige och den status som talarna av de olika språken oavsiktligt får. Vidare handlar även konflikterna om huruvida staten genom lagstiftning ska, eller inte ska, påverka organiseringen av språket samt den utbildning som berör det svenska språket.

Med utgångspunkt i skolans styrdokument analyserar Hyltenstam och Lindberg (2013) de akademiska debatter som förts om ämnet SVA. De drar slutsatsen att de negativa attityderna till SVA har sitt ursprung i att Sverige tidigare haft en enspråkig norm där enspråkiga elever vuxit upp i ett språkligt homogent samhälle. Det fanns då inga svårigheter att avgöra huruvida en elev hade svenska som sitt andra språk. Numera präglas samhället och skolan av flerspråkighet i den meningen att eleverna har en mycket varierad bakgrund, en del är födda i Sverige medan andra endast varit här en kort tid. Det finns elever som pratar flera språk där svenska kanske inte ens är elevens tredje eller fjärde språk. Bedömningen av vilka elever som är i behov av SVA försvåras därför betydligt (Hyltenstam & Lindberg 2013).

Hyltenstam och Milani gör i Vetenskapsrådets forskningsöversikt (2012) en sammanställning av svensk forskning kring den politiskt- ideologiska situationen för SVA. I denna sammanställning presenterar de den attityd som finns till ämnet SVA. Resultatet visar att

attityden hos både elever och vårdnadshavare stundtals är negativ. Ämnet uppfattas som en särskiljande praktik, där elevens språkförmåga inte duger till att delta i undervisningen i svenskämnet (ibid). Genom att denna uppfattning på många håll finns är det förståeligt att både elever och deras vårdnadshavare ställer sig kritiska till att delta i en sådan undervisning. Hyltenstam och Milanis (2012) sammanställning visar på en rad utvärderingar med resultatet att vårdnadshavare, elever och även skolpersonal ändrar sin uppfattning om SVA när de får information om eller erfarenheter av vad ämnet kan innebära när det väl fungerar. De negativa attityderna har inneburit att ämnets existens har ifrågasatts (Hyltenstam & Milani 2012). De som vill att ämnet ska tas bort har som förslag att ett individanpassat svenskämne istället införs där lärarens uppgift är att individualisera undervisningen i förhållande till elevernas bakgrund och på så sätt undvika åtskiljande undervisning. De som är kritiska till förslaget hävdar att det finns en stor risk att behovet av en specialanpassad språkundervisning för elever med SVA bortses från och att organisationen av undervisningen då är tillbaka på ruta ett (ibid).

I sin dokumentanalys av de styrdokument som styr undervisningen kritiserar Sahlée (2013) den nuvarande möjligheten att SVA kan ersätta ämnet svenska. Hon anser att det ger SVA en lägre status och att det därmed uppfattas som en avvikelse att inte få delta i den ordinarie undervisningen. Sahlée (2013) anser att detta är en missuppfattning eftersom förmågorna i de båda ämnernas kursplaner är likvärdiga. Sahlée (2013) anser vidare att Skolförordningen definierar SVA genom de elever som är i behov av ämnet, vilket betyder att ämnet inte är självbärande utan att det endast existerar om dessa elever finns. Sahlée (2013) har bland annat analyserat språksynen i Skolförordningen samt läroplanen för grundskolan där hon granskar hur språk och modersmål definieras samt värderas. Resultatet av studien visar att styrdokumentet har en traditionell språksyn där skolans olika språk ses som separata enheter (ibid).

Economou (2007) presenterar i sin licentiatavhandling den kritik som ämnet SVA fått. Utifrån sin intervjustudie drar hon slutsatsen att det finns två synsätt på ämnet och dess existensberättigande. Studien baseras på intervjuer med sex gymnasieelever som läser enligt kursplanen för SVA. Intervjuerna gjordes vid tre tillfällen under en tvåårsperiod. Även fyra lärare och en skolledare intervjuades under samma period. Economous resultat visar att de som är negativt inställda ser SVA som ett komplement eller stödämne till svenska där ämnets funktion är att kompensera andraspråkselevens språkliga brister. Informanterna i intervjustudien menar att SVA låter negativt på så sätt att andraspråk syftar på ett

andrahandsval eller undantag från den “vanliga” svenskan. Economou (2007) argumenterar för SVA som ett självständigt kärnämne och hävdar vidare i sin diskussion att den låga statusen beror på okunskap, stort antal obehöriga lärare och en bristfällig resursfördelning. För att ge ämnet den positivitet och status det förtjänar krävs mer resurser och bättre stöd från styrdokumentet. För att öka kunskapen borde det enligt Economou (2007) finnas tydligare riktlinjer när det gäller vilka elever som ska läsa enligt kursplanen för SVA samtidigt som andraspråksinläring borde vara en obligatorisk del av lärarutbildningen.

I detta avsnitt visar forskningen på att ämnet SVA från början fått mycket kritik och lett till många debatter. Debatterna handlar främst om huruvida SVA ska vara ett eget ämne eller en del av ämnet svenska. Debatterna har bland annat uppstått på grund av oenigheter i synen på det svenska språket, vilket bland annat lett till den negativa inställning som finns till ämnet idag.

2.2 Vilka elever rekommenderas svenska som andraspråk?

Hyltenstam och Lindbergs (2013) dokumentanalys av de styrdokument som styr skolans undervisning visar på att avsaknaden av tydliga kriterier när det gäller vilka elever som ska läsa SVA leder till att bedömningen av dessa elever ofta görs på godtyckliga grunder. Hyltenstam och Lindberg (2013) menar att den enskilda lärarens erfarenheter ofta ligger som grund för beslutet att rekommendera vissa elever SVA. Det ställer höga krav på lärare och skolledare att avgöra vilken svenskundervisning som gynnar den enskilda eleven bäst (ibid).

Sahlée (2016) belyser i sin artikel problematiken i beslutprocessen när det gäller vilka elever som erbjuds att läsa SVA. Studien baseras på enkätundersökningar av högstadielärares egna uppfattningar av ämnet SVA samt bedömningar av deras muntliga och skriftliga förmåga i svenska. Samtliga elever i studien är födda i Sverige men läser enligt kursplanen för SVA. Studiens resultat visar på att det är svårt att avgöra varför elever läser SVA. Styrdokumentens definitioner av vad som är ett första- eller andraspråk är mycket otydliga vilket självklart inte underlättar i avgörandet av en elevs behov av SVA (Sahlée 2016). Flertalet av de elever som läser SVA har, enligt studien, inte svenska som sitt andra språk utan det verkar snarare vara ett svenskt språk med utländska markörer som är avgörande. Sahlée (2016) ställer sig frågan vilka dessa markörer är och vem som avgör vilka utländska språkliga markörer som leder till att eleven är i behov av SVA, men tyvärr ger hennes studie inga svar på denna fråga.

I sin dokumentanalys av skolans styrdokument kritiserar Sahlée (2013) de otydliga principer som råder gällande vem som har rätt till ämnet SVA. Enligt Sahlée (2013) har ämnet fått mycket kritik just på grund av dessa otydligheter när det gäller att avgöra vilka elever som har behov av ämnet samt att undervisande lärare ofta saknar behörighet i SVA. Kritiken baseras på att ämnet ofta används som stödundervisning för lågpresterande elever istället för enbart elever med andraspråksinlärning. Skolförordningen slår fast att eleverna i behov av SVA har rätt att läsa enligt ämnets kursplan, vilket kritiseras av Sahlée (2013) som menar att det är mycket otydligt och tolkningsbart då det saknas gemensamma bedömningsinstrument och objektiva kriterier för att avgöra vem som har behovet.

I detta avsnitt visar forskningen på att styrdokumentens riktlinjer angående vilka elever som är i behov av SVA får kritik för att vara mycket otydliga och tolkningsbara. Otydligheten skapar en mycket osäker grund för beslutet om att erbjuda vissa elever att läsa enligt denna kursplan. Det verkar snarare vara vissa utländska språkliga markörer som avgör en elevs behov av SVA snarare än det faktum att svenska är just elevens andra språk.

2.3 Bedömningsmaterial vid kartläggning av svenska som andraspråk

Förutom den obligatoriska språkliga bedömning som sker av alla elever i årskurs 1 och den bedömning av nyanlända elevers kunskaper som görs finns det ingen obligatorisk språklig bedömning (Hedman och Magnusson 2018). I sin studie av vetenskapliga texter relevanta för SVA drar Hedman och Magnusson (2018) slutsatsen att det finns en stor problematik när det gäller bedömningen av vilka elever som är i behov av SVA. De anser att denna problematik främst kommer av att de elever som varit i Sverige en längre tid eller är födda här också kan vara i behov av andraspråksundervisning och därmed ha rätt att läsa enligt kursplanen för SVA. Hedman och Magnusson (2018) menar vidare att det i dagsläget inte finns något tydligt bedömningsmaterial kopplat till kartläggningen av elever i behov av SVA vilket enligt forskarna leder till en bristfällig förmåga att avgöra elevers språkliga nivå i det andra språket.

Olofsson och Sjöqvist (2013) analyserar och diskuterar bedömningens betydelse för undervisningen i SVA. De hävdar att eleverna måste ges möjlighet att visa sina språkliga kunskaper i flera sammanhang, både receptivt och produktivt, vilket de anser kräver bedömningsmaterial som kan bedöma elevens språkförmåga i ett helhetsperspektiv. Olofsson och Sjöqvist (2013) hävdar utifrån sin analys att många av de test som erbjuds och används vid avgörandet om en elev är i behov av SVA säger väldigt lite om elevernas funktionella

språkkunskaper och att det många gånger är svårt att avgöra huruvida eleven är i behov av SVA eller av annan form av språklig stöttning. Olofsson och Sjöqvist (2013) grundar delar av sin analys på en studie gjord av Sjöqvist 2006 där hon undersöker hur mycket av en elevs språkliga kunskaper som går att bedöma utifrån en enda text. I sin studie använde Sjöqvist (2006) sig av performansanalys vilket är en metod som bedömer en text ur olika aspekter. Texten plockas isär i mindre delar för att täcka in alla delarna i en inlärares språkförmåga. Fördelen med performansanalys är att språket analyseras i detalj, nackdelen är att det är mycket tidskrävande (Abrahamsson & Bergman 2017). Tyvärr har performansanalysen vid olika tillfällen använts felaktigt. Den har då använts som underlag för resurstilldelning, analys av elev i behov av stödundervisning eller som betygskriterier istället för att enbart användas för att fastställa var en andraspråkselev befinner sig i sin språkliga utveckling (ibid).

Under 1980-talet och fram till 1994, då LpO94 introducerades, användes ett test för SVA i grundskolan. Testet kallades SVAN och dess syfte var att sortera svaga elever från starka genom att testa isolerade delar av språket i form av grammatiska strukturer och ord utan större sammanhang (Olofsson & Sjöqvist 2013). Enligt Olofsson och Sjöqvist (2013), som granskat bedömningens betydelse i undervisningen av SVA, används SVAN-testet inte längre, men det har dock inte blivit ersatt av något nytt test. Istället är det upp till varje skola, alternativt ansvarig lärare, att genomföra egna bedömningar av andraspråkselevs förmågor. Det har lett till att olika test som saknar ett andraspråksperspektiv fortfarande används ute på skolorna. Utifrån sin granskning menar Olofsson och Sjöqvist (2013) att dessa test inte kan avgöra om eleven har normal andraspråksutveckling eller en språkstörning, så som exempelvis dyslexi.

I detta avsnitt visar forskningen på att det i dagsläget inte finns något obligatoriskt bedömningsmaterial att använda vid kartläggning av en elev i behov av SVA. Risken med otydliga riktlinjer för vilket material som ska användas för att mäta en elevs språkliga kunskaper är att de test som finns används felaktigt eller att testen inte är tillräckligt omfattande för att avgöra elevens språkliga kunskaper. Otydligheten har även lett till att bedömningen av elevens behov påverkas av vilken lärare som utför den.

3. Teoretisk förankring

I detta avsnitt presenterar vi vår teoretiska förankring. Vi utgår från två teorier, den klassiska organisationsteorin och ramfaktorteorin. Från dessa teorier har vi hämtat begreppen *ansvar*, *organisation* och *resurs*. Vi motiverar nedan för hur vi tillämpar de båda teorierna i vår undersökning.

3.1 Klassisk organisationsteori

Begreppet organisation innefattar en större, samordnad grupp med gemensam målsättning (SAOL 2015). För att kunna förklara, beskriva och förändra organisationer har olika organisationsteorier skapats. En av dessa teorier går under benämningen klassisk organisationsteori och den är i sin tur uppdelad i fyra inriktningar; Scientific management, Human relations, Byråkratiska skolan och Administrativa skolan (Lindkvist 2014). Den teoretiska förankringen i denna undersökning utgår från sistnämnda inriktningen och vi kommer därför enbart att beskriva denna. Vi anser just denna inriktning vara relevant för vår undersökning eftersom den lyfter fram ansvarsfrågan i en organisation. När man inom den klassiska organisationsteorin försöker att beskriva ansvarsfördelningen utgår man från att det i en framgångsrik organisation finns en tydligt uttalad ansvarig person för varje mål och arbetsuppgift. Rätt person ska arbeta på rätt plats där ansvar och befogenheter följs åt. Det är viktigt att samtliga personer som är inblandade i arbetet ska känna till eventuella avtal och regler. Det är också viktigt att chefen känner sin personal och uppmuntrar dem till att ta initiativ. Med fördel ska rutinmässiga arbetsuppgifter fördelas neråt i organisationen så att chefen istället kan fokusera på att lösa olika problem som dyker upp i organisationen. Som chef är det viktigt att man känner till avtal och att man på olika sätt regelbundet granskar organisationen. Den här administrativa sidan av klassisk organisationsteori har dock fått kritik för att den ofta inte ger de anställda möjlighet att vara med och ta beslut även om de haft huvudansvar för en specifik arbetsuppgift. Det slutliga beslutet ska alltid fattas av organisationens ledare vilket ibland leder till att fel beslut tas då ledaren inte alltid varit närvarande i arbetsprocessen (Lindkvist 2014).

I den här studien utgår vi ifrån skolan som en organisation. Den del av organisationen som är i fokus är arbetet med kartläggning av elever i behov av SVA. Den klassiska organisationsteorin hjälper oss att förstå hela arbetsprocessen i samband med kartlägningsarbetet, vilket innefattar styrdokument, rektorer, lärare och elever. Som framgår av undersökningens bakgrund har

Skolverket formulerat riktlinjer för det här arbetet, och vi avser att med det teoretiska begreppet *ansvar* följa arbetet nedåt. Detta genom att undersöka hur fem specifika skolors rektorer och lärare arbetar med dessa riktlinjer i en utvald kommun. Vår undersökning syftar till att belysa hur arbetet med kartläggning av elever i behov av SVA organiseras och därför har vi valt att bortse från olika lärandeteorier och pedagogiska modeller. Istället utgår vår teoretiska förankring från en teori som gör det möjligt för oss att förstå våra informanternas berättelser om hur de arbetar med kartläggning och hur den specifika skolan *organiserar* detta arbete. Genom vår undersökning tar vi reda på vem på respektive skola som bär ansvaret för kartläggningsarbetet. Vi syftar då på det ansvar som ligger utanför rektorns beslutsfattande roll. Vi intresserar oss för vad detta *ansvar* innebär samt vilka befogenheter dessa personer har. Den klassiska organisationsteorin med den administrativa skolan som inriktning hjälper oss att förstå våra informanternas roller och att få en bild av den organisation de arbetar i.

3.2 Ramfaktorteori

Eftersom den klassiska organisationsteorin inte är specificerad på skolan som organisation har vi även valt att utgå ifrån en skolvetenskaplig och pedagogisk teori som heter ramfaktorteorin. Denna teori baseras på svensk forskning och har utvecklats från slutet av 1960-talet och framåt. Ramfaktorteorin grundar sig i att det finns olika faktorer utanför lärarens kontroll som ändå påverkar dennes arbete. Som exempel på sådana faktorer nämner Lundgren (2014) *resurser* som ett övergripande begrepp då han syftar på tid, antal elever och hur pengar används och fördelas. Vi väljer att definiera *resurser* som tid, kunskap och andelen behöriga lärare. I denna undersökning använder vi ramfaktorteorin för att skapa en förståelse för vilka faktorer som kan påverka våra informanternas arbete med kartläggning av elever i behov av SVA.

Tidigare har ramfaktorteorin använts för att analysera och styra skolans verksamhet. Teorin utgår från att politiska beslut och Skolverkets riktlinjer sätter ramarna för skolans verksamhet, men att det sedan är upp till landets olika kommuner och respektive skolas personal att avgöra vilka medel som behövs för att uppnå dessa mål. Det här ställer såklart stora krav på skolan, rektorer och lärare (Granheim & Lundgren 1990).

Som nämnts i avsnitt 3.1 tittar vi på skolornas organisering av kartläggningsarbetet huvudsakligen utifrån klassisk organisationsteori. Även ramfaktorteorin är till vår hjälp eftersom den tidigare använts för att analysera och styra skolans verksamhet från den rikspolitiska nivån ner till den lokala nivå där den enskilda skolans personal är verksam. Båda

dessa teorier är därför mycket relevanta för vår undersökning där vi undersöker vilka riktlinjer skolor får från Skolverket och kommunen samt hur de arbetar utifrån dessa.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras valet av metod för undersökningen samt valet av informanter. Vi berättar hur vi gått tillväga för att finna och komma i kontakt med undersökningens informanter. Vi redogör för hur vi genomfört våra intervjuer och hur vi hanterat det insamlade materialet.

4.1 Val av undersökningsmetod

Vi valde att genomföra en kvalitativ intervjustudie där vi undersökte arbetet med kartläggning av SVA på fem grundskolor i en kommun i västra Skåne. Vår undersökning fokuserade på att samla in berättelser från personer med specifika kunskaper inom vårt ämne. Enligt Denscombe (2017) är kvalitativ intervjustudie därför rätt metod för vår undersökning. Intervju som metod gav oss djupgående berättelser och möjlighet att ställa följdfrågor, vilket vi ansåg vara mest gynnsamt för vår undersökning. Kompromissen med en intervjustudie blir att färre skolors arbete kunde undersökas eftersom intervjuer ofta kräver mer tid både från informanten och forskaren (ibid). På grund av rådande situation med Covid-19 blev just brist på tid extra påtaglig. Vi vill även påstå utifrån Denscombe (2017) att en kvalitativ studie minskar risken för att informanten ger oss de svar den tror att vi vill ha istället för berättelsen om den faktiska verkligheten.

Via ett mail (se bilaga 1) tog vi kontakt med sammanlagt 11 potentiella informanter där vi visste att det finns elever i årskurs 4 – 6 som läser efter kursplanen för SVA. Dessvärre fick vi enbart återkoppling från 5 av dem. Vi tror att denna relativt svaga återkoppling beror på rådande omständigheter med covid-19, där våra potentiella informanter helt enkelt behövde lägga sin tid på annat än vår undersökning. Vi tror även att det beror på att vi berör ett politiskt och känsligt ämne där vi ställer obekväma frågor som eventuellt väcker dåligt samvete. Detta är något vi var väl medvetna om när vi bestämde oss för att genomföra vår undersökning. Vi anser ändå att de berättelser som vi fått ta del av är så pass djupgående och informativa att de är fullt tillräckliga för vårt resultat. Vårt mail skickades ut första gången 13 november 2020 med en vänlig påminnelse den 23 november. Samtliga intervjuer genomfördes digitalt mellan perioden 20 november och 8 december 2020. Alla intervjuer utgick från vår semistrukturerade

intervjuguide (se bilaga 2) där vi lät våra informanter prata relativt fritt om sitt arbete samt det material de använder. Fördelen med en semistrukturerad intervju är att författaren har en lista med frågor som ska behandlas samtidigt som informanten får berätta fritt och ges möjlighet att utveckla sina svar (Denscombe 2017). Att arbeta med en semistrukturerad intervjuguide visade sig vara ett fördelaktigt val för oss då våra informanternas berättelser skiljer sig mycket åt. Tack vare våra frågor kunde vi säkerställa att berättelserna och följdfrågorna höll sig inom vårt intresseområde. Vi upplever att våra informanter har ett mycket stort intresse för vårt ämne och vid flera tillfällen liknande våra intervjuer mer ett samtal än en intervju.

4.1.2 Urval

Vår grundtanke var att genomföra åtta intervjuer uppdelade på fyra skolor i samma kommun. Vår önskan var att undersöka två byskolor och två skolor i innerstaden för att överblicka så stor del av den valda kommunen som möjligt. På grund av rådande omständigheter med covid-19 fick vi tyvärr tänka om, mer än en gång. Till slut landade vi i att intervju fem personer som på något sätt arbetar med kartläggning av elever i behov av SVA i årskurs 4 - 6. Yrkesrollerna hos informanterna är varierande, 2 biträdande rektorer och 3 lärare. Vi har dock varit mycket noga med att samtliga informanter på något sätt ska vara delaktiga i respektive skolas kartlägningsarbete, detta för att informanten ska kunna hjälpa oss att besvara våra forskningsfrågor och därmed vara relevant för vår undersökning. Vi har därför gjort det som Denscombe (2017) kallar för ett subjektivt urval där vi handplockat de personer vi ville intervju. Eftersom undersökningen är mycket liten, med ett fåtal informanter representerade, är det av största intresse att de informanter som deltar har relevant information att bidra med till undersökningens resultat. Därför har vi inför varje bokad intervju säkerställt att personen på något sätt arbetar med kartläggning av elever i behov av SVA. För att få ett brett resultat har vi valt att genomföra våra intervjuer på skolor med olika förutsättningar, såsom varierat elevunderlag och geografisk plats i kommunen.

Vi gjorde ett flertal försök att komma i kontakt med huvudman i kommunen för att synliggöra hela processen av kartläggningen, från beslut till aktiv handling. Detta gjorde vi dock utan att få något svar. Istället fick vi ta del av kommunens riktlinjer för kartläggning av elever i behov av SVA genom våra informanternas berättelser.

Vi har valt att genomföra vår undersökning med fokus på kartläggning av elever i behov av SVA på mellanstadiet, årskurs 4 - 6. Detta val gjorde vi mycket tidigt och det var något som vi

sedan höll fast vid genom hela processen. Detta val gjordes av flera anledningar. Vi läser båda två läser till grundskollärare för årskurs 4 - 6 och intresset för elever i dessa årskurser är därför extra stor. Majoriteten av de studier som behandlar SVA och kartläggning är gjorda på äldre elever. I vår sökning efter tidigare forskning kunde vi inte hitta en enda studie gjord på mellanstadieelever. Detta trots att forskning visar på att det är just i dessa årskurser som många elever stöter på svårigheter med språket då texterna de ska läsa blir längre och mer avancerade samtidigt som det ställs högre krav på de texter eleverna själva producerar (Hedman 2012). Dessutom är det enligt Skollagen (2010:800) enbart obligatoriskt att göra en bedömning av elevens språkliga behov i årskurs 1 alternativt när de kommer som nyanlända till Sverige. Tidigare rapporter visar att det sällan sedan görs någon ny bedömning (Skolinspektionen 2020).

4.1.3 Presentation av undersökningens informanter

I detta avsnitt presenteras undersökningens fem informanter. Samtliga informanter arbetar på olika skolor i olika yrkesroller. Gemensamt för samtliga är att de på olika sätt är inblandade i kartlägningsarbetet av elever i behov av SVA. Eftersom vi vill att samtliga informanter är anonyma har vi valt att inte nämna varken deras namn eller vilken skola de arbetar på. Vi väljer att beskriva deras yrkesroll, deras verksamma tid samt respektive skolas fördelning av elever som läser enligt kursplanen för svenska respektive SVA. Dessa val har vi gjort då vi anser dessa vara relevanta för undersökningen. Av en slump är samtliga informanter i undersökningen kvinnor. Detta är inget aktivt val vi gjort och det är heller inget som vi anser påverka undersökningen eller dess resultat.

Informant 1

Lärare och mentor för förberedelseklass på en skola för årskurs fyra till nio. Informanten har arbetat som lärare i 17 år och har varit på denna skola i 8 år. På denna skola läser ca 10 % efter kursplanen SVA.

Informant 2

Biträdande rektor på en skola från förskoleklass till årskurs nio. Informanten har arbetat i sin yrkesroll som biträdande rektor i 1,5 år, tidigare arbetade informanten som klasslärare på samma skola. På låg- och mellanstadiet läser 8-10% av eleverna efter kursplanen SVA, medan på högstadiet läser ungefär 35% efter kursplanen SVA. Denna ökning beror på att fler elever söker sig till skolan för att de tidigare tillhört en skola som inte har något högstadium.

Informant 3

Biträdande rektor på en skola från förskoleklass till årskurs nio. Informanten har arbetat i sin yrkesroll sedan mars 2020. Tidigare har informanten arbetat som klasslärare på en byskola i kommunen. På skolan läser ungefär 75-80% av eleverna efter kursplanen SVA.

Informant 4

Lärare som har arbetat i 22 år med SVA som sitt huvudämne. Hon arbetar sedan två år tillbaka på en skola från förskoleklass till årskurs 6. På denna skola läser ungefär 50% av eleverna efter kursplanen SVA.

Informant 5

Lärare i SVA med ansvar för all kartläggning av skolans elever som också tar emot de nyanlända eleverna. Hon är inte bunden till någon klass utan hon arbetar med kartläggningar mellan augusti och oktober därefter arbetar hon med att informera och utbilda klasslärare om hur de ska arbeta med de elever som har SVA. På skolan läser ca 75-80% av eleverna SVA.

4.2 Metod för analys

På grund av covid-19 beslutade vi att genomföra samtliga intervjuer via digitala videosamtal med hjälp av verktyget Teams. Vid samtliga intervjuer gjordes en ljudinspelning eftersom vi skulle kunna fokusera på informantens berättelse istället för att anteckna. Enligt Denscombe (2017) ger ljudinspelningar en fullständig dokumentation av samtalet, dock missas viktigt kroppsspråk. Eftersom vi genomförde samtliga intervjuer digitalt och därmed ändå missade en del av informanternas naturliga kroppsspråk fungerade ljudinspelning bra. Enligt Denscombe (2017) har digitala videosamtal samma fördel och nackdelar som ett riktigt möte.

Ljudinspelningarna transkriberades direkt efter intervjun för att fånga in det talade ordet till skrift som sedan analyseras. Enligt Denscombe (2017) beror mängden transkriberat material på hur datan ska användas. Om den faktiska informationen i intervjun är det viktigaste kan forskaren vara relativt selektiv och enbart transkribera små extrakt till skriven text. Eftersom vi snarare letade efter teman och citat i våra informanternas berättelser valde vi att göra en selektiv transkribering där vi uteslöt att transkribera onödiga utfyllnadsljud, skratt, suckar och liknande. Utifrån transkriberingen plockades nyckelord ut. Dessa nyckelord är kopplade till våra forskningsfrågor och de användes sedan för att jämföra informanternas svar med varandra. Detta ligger sedan till grund för undersökningens resultat, analys, diskussion och slutsats. De

citat som finns i undersökningens resultat är hämtade från transkriberingen och är därmed informantens egna ord.

Tanken från början var att komplettera våra intervjuer med en dokumentanalys där vi önskade att få ta del av det kartläggningsmaterial som informanterna använder i sitt arbete. På grund av rådande omständigheter med covid-19 fick vi genomföra samtliga intervjuer digitalt, det fanns då inte möjlighet att ta del av deras fysiska material och därmed är det enbart informanternas berättelser som utgör undersökningens resultat. Givetvis påverkar detta vårt resultat eftersom vi inte har något dokument som stärker de berättelser vi fått ta del av. Resultatet är därmed en sammanställning av våra informanternas upplevelser där deras berättelser lyfter det som de vill dela med oss. Dessa berättelser och upplevelser behöver alltså inte stämma överens med verkligheten.

4.3 Etiska aspekter

I detta avsnitt presenterar vi våra etiska aspekter och hur vi har tagit hänsyn till dessa i vårt arbete.

Genom att intervjua rektorer och lärare undviker vi många av de svårigheter som har med de etiska aspekterna att göra. Vi intervjuar vuxna människor och behöver därför inte något godkännande från elevernas vårdnadshavare. Valet av intervju som metod trodde vi skulle minska risken för eventuella bortfall men vi misstänker att covid-19 orsakade mer jobb och tidsbrist för potentiella informanter. Vilket resulterade i att betydligt färre informanter valde att ställa upp på en intervju. Som tidigare nämnts tror vi även att antalet bortfall beror på att vår undersökning lyfter ett känsligt ämne. Genom att kontakta rektorer och lärare som vi vet är intresserade av ämnet SVA tror vi ändå att vi ökade chansen att de ville bidra med sina erfarenheter till vår undersökning. Det här leder naturligtvis till att vi inte når de berättelser där skolor av olika anledningar inte alls arbetar med elever i behov av SVA eller där personalen saknar kunskap om ämnet. Vårt intresse är dock att synliggöra vad våra informanter gör, inte vad de inte gör och därför är valet av informanter relevant för vår undersökning.

Vi ser en risk i att informanterna genom intervjun förskönar skolans arbetssätt och därmed berättar det de tror att vi vill höra. Vi har dessutom inte fått ta del av något material, såsom exempelvis observationer eller fysiskt kartläggningsmaterial, som kan stärka informanternas berättelser. Detta är något vi tagit hänsyn till när vi analyserar vårt resultat.

Vi ansåg att det var viktigt att frågorna i vår intervjuguide var noga genomtänkta och väl övervägda för att vi skulle få fram rätt information utan att trampa någon på tårna. Vi lade därför mycket tid på denna semistrukturerade guide. Vi ville ställa öppna frågor där vi som sagt ville veta vad informanterna gör, vi ville inte veta vad de inte gör. Det visade sig dock snabbt att informanterna gärna pratade väldigt fritt kring sitt arbete, vilket vi ser mycket positivt på även om vår intervjuguide ibland snarare blev en checklista över att vi fått med allt. Vi hade tyvärr inte möjlighet att genomföra någon pilotstudie där vår intervjuguide i förväg kunde testas och utvärderas. I efterhand anser vi trots detta att vår intervjuguide var väl fungerande och gav svar på de frågor vi önskade.

Vid samtliga intervjuer gjordes en ljudinspelning. En anmälan om hantering av personuppgifter gjordes via HKR och samtliga informanter fick godkänna detta innan inspelning påbörjades. Ljudinspelningarna transkriberades sedan över till skrift och därefter raderades ljudfilerna. De transkriberade intervjuerna sparades under arbetets gång i en låst mapp. När arbetet godkänns raderas även dessa.

Deltagandet i undersökningen var frivilligt, samtliga personer och skolor är anonyma och nämns varken i transkribering eller i undersökningens resultat med namn. Denna information fick samtliga informanter både vid bokning av intervju samt vid genomförandet av intervjun.

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras och sammanfattas informanternas berättelser. Vi har delat in avsnittet i fyra underrubriker vilka baseras på undersökningens forskningsfrågor. I varje avsnitt ringar vi in likheter och skillnader i informanternas berättelser. Samtliga citat är informanternas egna ord och därmed talspråk. I avsnitt 6.1 och 6.2 har vi valt att inte citera våra informanter utan enbart referera till deras berättelser. Vi har valt att kalla våra informanter informant 1, informant 2, osv. En kort presentation av respektive informant finns att läsa i avsnitt 2.1.3

5.1 Riktlinjer för kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk

I kommunen välkomnas alla nyanlända elever från förskoleklass till gymnasium till den så kallade Skolintroduktionen. Denna enhet ansvarar för en kartläggning av den nyanlända elevens skolbakgrund, därefter skrivs eleven in på respektive skola. Det är alltså

Skolintroduktionen som gör den första kartläggningen av kommunens nyanlända elever. Ansvaret för kartläggning av elever som är i behov av SVA men som inte längre räknas som nyanlända eller som är födda i Sverige ligger på respektive skola.

Samtliga informanter i vår undersökning beskriver de riktlinjer som den aktuella kommunen introducerade till följd av flyktingvågen år 2015. Enligt våra informanternas berättelser är det enligt dessa riktlinjer upp till varje skola att organisera och strukturera en förberedelseklass för nyanlända elever med behörig personal i SVA. Dessa riktlinjer kom att gälla såväl centrumskolor som byskolor i kommunen. Tanken bakom riktlinjerna var att skolorna skulle ta emot nyanlända elever och ge dem en trygg skolstart i förberedelseklass för att sedan låta dem gå över till vanlig klass. Samtliga informanter berättar att de inte känner till några specifika riktlinjer på kommunnivå gällande kartläggning av elever i behov av SVA förutom för de elever som räknas som nyanlända. Det tycks alltså enligt våra informanter inte finnas några från kommunen fastställda riktlinjer för hur skolorna ska kartlägga och arbeta med elever födda i Sverige eller de som varit här mer än fyra år och inte längre räknas som nyanlända.

När det gäller riktlinjer på lokal nivå, berättar informant 4 att det finns specifika riktlinjer för kartläggning av både nyanlända och elever födda i Sverige som är i behov av SVA på hennes skola. Detta är riktlinjer som hon själv tillsammans med två andra kollegor under flera år byggt upp. Denna skola gör en språklig bedömning av samtliga elever vartannat år för att kartlägga eventuella behov av SVA. För att inte peka ut någon elev har man valt att samtliga elever på skolan kartläggs på samma sätt. Även informant 5 berättar att den skola hon arbetar på har lokala riktlinjer för sitt kartläggningsarbete av elever i behov av SVA. Precis som informant 4 är det informant 5 som byggt upp dessa riktlinjer där hon själv ansvarar för den språkliga kartläggningen av skolans samtliga elever. Informant 5 arbetar enbart med SVA där hon möter nyanlända elever redan på Skolintroduktionen. Skolan har ingen förberedelseklass utan nyanlända elever introduceras direkt i vanlig klass. För de elever som inte längre räknas som nyanlända görs en kartläggning av elevernas språkkunskaper direkt vid terminsstart i årskurs 1. När denna kartläggning är klar stöttar hon klasslärarna i deras arbete med SVA och utbildar dem i hur de ska arbeta för att eleverna ska utveckla sina språkkunskaper i svenska. Av våra fem informanter uppger tre att det inte finns några specifika riktlinjer för hur eller när kartläggning av elever i behov av SVA ska genomföras. På dessa tre skolor görs det ingen specifik bedömning av elevernas språkliga kunskaper för att hitta elever i behov av SVA. Där görs istället denna bedömning och eventuell kartläggning då klassläraren misstänker att en elev

är i behov av SVA. Samtliga informanter är eniga om att tydliga riktlinjer för kartlägningsarbetet av elever födda i Sverige och är i behov av SVA behövs, både inom kommunen och på respektive skola. Informant 4 som är en av de informanter som arbetar på en skola med ett strukturerat kartlägningsarbete kritiserar andra skolors sätt att arbeta. Hon förtydligar att för elevens bästa måste det ske en kartläggning kontinuerligt. Informant 5 påpekar att Skollagen säger att kartläggningar ska göras oavsett om eleven är född utomlands eller pratar ett annat språk än svenska hemma men hon vet att alla skolor i kommunen inte följer detta. Informant 3, biträdande rektor, berättar att det funnits planer på språkbyggande projekt innan hon började arbeta på skolan men att dessa av olika anledningar runnit ut i sanden. Hon uttrycker att hennes egna kunskaper inom SVA är relativt nya men att skolan hade behövt insatser för att öka elevernas språkliga kunskaper och att detta är något hon kommer arbeta på framöver.

5.2 Vem ansvarar för kartlägningsarbetet av elever i behov av svenska som andraspråk?

I vårt intervjumaterial kan vi se stora variationer när det gäller uppgifterna om vem som ansvarar för kartläggningen av elevernas behov av SVA. På samtliga skolor är det rektorn som bär huvudansvaret och därmed tar beslutet för vilka elever som ska läsa SVA. Informant 4 som arbetar som lärare i SVA beskriver rektorns ansvar som formellt och att det egentligen handlar mer om att rektorn endast signerar det beslutsfattande dokumentet angående vilken kursplan den enskilda eleven ska läsa efter. Detta sker utan att rektorn har deltagit i processen. Hon tolkar detta arbetssätt som att rektorn litar på de ansvarigas bedömning och aldrig ifrågasätter de beslut som hon tar. Tillsammans med sina två kollegor genomför och ansvarar hon för all kartläggning av skolans samtliga elever, både nyanlända elever och elever födda i Sverige. Denna kartläggning görs vartannat år. Även informant 5 arbetar som lärare i SVA och hon berättar också att hon har ett nära samarbete med sin rektor. Hon anser att rektorn är väl införstådd i hennes arbete och att rektorn litar på henne. Informanten genomför bedömning och kartläggning av både nyanlända elever och elever i behov av SVA och visar därefter sin dokumentation för rektorn som tar det slutliga beslutet.

När det gäller frågan om vem som ansvarar för skolans kartläggning av elever i behov av SVA skiljer sig berättelserna åt bland de tre andra informanterna. Informant 1 arbetar i förberedelseklass och hon berättar att hon som ensam person på skolan gör all kartläggning av de nyanlända eleverna. Hon berättar att dessa elever läser efter kursplanen SVA. De elever som

inte räknas som nyanlända kartläggs av klassläraren om hen upplever ett behov. Tidigare var speciallärare med vid denna kartläggning men de är inte det längre, vilket beror på tidsbrist. Informanten är inte insatt i hur dessa klasslärare går tillväga för att synliggöra om en elev är i behov av SVA, hon kan heller inte yttra sig om hur eventuellt kartlägningsarbete fungerar för dessa elever. Informant 2 arbetar som biträdande rektor och hon berättar att klassläraren gör en språklig kartläggning på sina respektive elever. Alla elever på skolan kartläggs varje år, från förskoleklass upp till och med årskurs fem. Genom vår intervju får vi inte fram något konkret svar på varför det inte görs någon kartläggning i högre årskurser. De kartläggningar som utförs i de lägre årskurserna görs främst för att synliggöra eventuella brister i språket så som dyslexi, läshastighet eller olika språkstörningar. Denna kartläggning är alltså inte främst inriktad på att hitta elever i behov av SVA. Informant 2 berättar vidare att om klassläraren upptäcker en elev som misstänks vara i behov av SVA görs en mer utförlig kartläggning såsom exempelvis en performansanalys. I dessa fall är det specialpedagogen på skolan som arbetar vidare med eleven. Denna specialpedagog har arbetat på skolan mycket länge och har lång erfarenhet av att arbeta med elever med SVA. Vi upplever att vår informant i sin roll som biträdande rektor har stor tillit till specialpedagogens arbete och långa erfarenhet. Även informant 3 arbetar som biträdande rektor och hon berättar om ett liknande arbetssätt där det är klassläraren som genomför eventuell kartläggning. Detta görs om klassläraren anser att det finns ett behov. Vår informant kan inte uttala sig om vilka faktorer som gör att klassläraren anser att det finns ett behov, och förklarar detta med att hon är ny i sin yrkesroll. Behöver klassläraren stöttning i arbetet med kartläggning får hen ta hjälp av skolans specialpedagog.

5.3 Vilket material används vid kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk?

Samtliga informanter i vår undersökning arbetar med olika kartlägnings- och bedömningsmaterial för att kartlägga elever i behov av SVA. Två av undersökningens fem informanter använder eget material medan tre informanter använder sig av olika material från Skolverket. Dessa material beskrivs under avsnitt 1.2 centrala begrepp. De två skolor som använder sig av eget material är de skolor som har en tydligt uttalad struktur för kartlägningsarbetet. Materialet har arbetats fram under flera år av de lärare som ansvarar för hela skolans kartläggning. De tre skolor som arbetar med material från Skolverket utgår från den enskilda klasslärarens misstankar om att en elev är i behov av SVA.

Informant 1 är en av de som arbetar med material från Skolverket. Informanten arbetar med nyanlända elever i förberedelseklass och hon använder ett material från Skolverket som heter Bygga svenska. Informanten har själv varit ute på olika skolor i kommunen och föreläst om materialet i förhoppning om att fler ska börja använda det. Hon är mycket entusiastisk när hon berättar om det.

Jag älskar Bygga Svenska. Det är under tiden de är nyanlända som de gör bygga svenska. Så innan de har nått ett godkänt i SVA så liksom kartlägger jag de nyanlända, Nyanlända är F F F F F i svenska i flera år, och eleverna bara: Jag lär mig ju! Jag kan mer än när jag kom. Och så kom bygga svenska med det här materialet att man visar för eleverna progressionen innan det når ett godkänt i liksom SVA. Att de här ringarna fylls på hela tiden i den här kartläggningsprofilen. Så att eleverna ser att de är klart att de lär sig mer och mer, också visar för eleverna hur nära ett godkänt eleverna är.

(Informant 1)

Informanten säger dock att hon inte arbetar med materialet så som Skolverket rekommenderar, anledningen till det är tidsbrist. Hon uttrycker ingenting som hon skulle vilja förändra med materialet. Som tidigare nämnts är informanten inte insatt i hur respektive klasslärare arbetar med elever födda i Sverige men som är i behov av SVA, och hon kan inte heller berätta för oss vilket material de använder.

Även informant 2 berättar att de använder bedömningsstöd och kartläggningsmaterial från Skolverket för att göra det hon benämner som screeningar över elevernas språkkunskaper. Screeningar är ett uttryck som används inom kommunen och som bland annat innefattar bedömningsstödet i årskurs 1, nationella prov och så kallade läskedjor. Det senare begreppet innebär att man gör ett screeningtest där man tittar på elevernas ordavkodningsförmåga. Dessa screeningar görs av respektive klasslärare regelbundet på alla elever. På de elever som klassläraren misstänker är i behov av SVA gör specialpedagogen sedan en performansanalys. Performansanalysen görs enbart på individnivå. Informanten uttrycker att detta inte händer särskilt ofta, men när det behövs. Hon har dock lite svårt att sätta ord på vad hon menar med "när det behövs". På den här skolan görs ingen specifik uppföljning utan man förlitar sig på de regelbundna screeningarna i sitt kartläggningsarbete. Eftersom informanten arbetar som biträdande rektor är hon själv inte helt insatt i materialet som används men hon tycker att

materialet verkar fungera väldigt bra. Hennes uppfattning är att skolan genom sina screeningar inte missar någon elev i behov av SVA.

I likhet med vad informant 2 berättar, säger även informant 3 att de använder Skolverkets material. Informant 3 berättar att skolan gärna vill att eleverna, både nyanlända och elever födda i Sverige ska kartläggas redan i förskoleklass och årskurs 1 så att skolan tidigt kan möta elevens språkliga behov. Hon är relativt ny i sin roll som biträdande rektor på skolan och är inte helt insatt i vilket material som används just vid kartläggning av elevers i behov av SVA. Hon vet att klasslärare och specialpedagoger använder material som SVAPP, bedömningsstöd eller Hitta språket som är material från Skolverket.

Berättelserna från informant 4 och 5 skiljer sig från de övriga tre då de inte använder färdigt material från Skolverket. Informant 4 berättar att hon använder ett kartläggningsmaterial som hon tillsammans med sina två kollegor och en språkforskare från Malmö Universitet arbetat fram. Detta material har de arbetat fram och testat i snart 7 år och de hoppas på att kunna publicera det med hjälp av ett läromedelsförlag och släppa det till försäljning. Materialet är uppbyggt på fyra delar och kartlägger elevens aktiva och passiva ordförråd, och deras syntaktiska och fraseologiska medvetenhet. De ansvariga på skolan har valt att frångå färdigt, publicerat material eftersom de önskar ett material som går att använda kontinuerligt och som kartlägger alla språkets delar. Informant 4 lyfter även fram performansanalysen som ett mycket bra redskap men understryker att det är alldeles för tidskrävande för att använda regelbundet. Hon anser därför det egna materialet vara mycket mer användbart. Även informant 5 berättar att hon använder sig av ett kartläggningsmaterial som hon själv har konstruerat. Hon berättar att hon har en mentor från en annan kommun som hon uttrycker är en "guru" inom SVA. Hjälp och inspiration till sitt material har hon fått av denna mentor. Kartläggningen fungerar genom att hon låter en elev läsa en text från en lärobok för årskurs 1. Medan eleven läser markerar hon hur eleven uttalar samtliga ord och är där något ord eleven inte förstår visar hon med hjälp av det digitala verktyget iPad vad det betyder. Om eleven inte kan läsa använder hon sig istället av lekar där eleven ska beskriva olika föremål. Även här dokumenterar hon hur eleven beskriver föremålen. Informanten berättar att hon bara tittar på språket och var eleven befinner sig i sin språkutveckling. Hon lägger ingen värdering i bakgrund eller hemförhållande, utan hon tittar bara på språket och därför förespråkar hon detta material. Med hjälp av sin dokumentation synliggör informanten vilken kursplan eleven är i behov av att läsa efter.

5.4 Faktorer som påverkar kartläggningsarbetet

Vår undersökning visar att det finns ett flertal faktorer som påverkar respektive skola och den ansvariga personalen under deras kartläggningsarbete av elever i behov av SVA. Den största faktorn verkar vara tidsbrist då detta är något som nämns av samtliga informanter på ett eller annat sätt. I vårt intervjumaterial kan vi även se att bristande kunskap och avsaknaden av behöriga lärare i SVA ofta nämns som en faktor som försvårar arbetet.

Samtliga informanter i vår undersökning nämner tidsbrist som en faktor som påverkar deras arbete med kartläggning av elever i behov av SVA. Tidsbrist upplevs som den största utmaningen hos informant 1. Hon utför all kartläggning av skolans nyanlända elever ensam. Hon uttrycker att det är en stor fördel för henne att göra detta arbete ensam då hon och skolan undviker merarbete genom att hon slipper tidskrävande avstämningar med speciallärare och klasslärare. Samtidigt beskriver hon bristen på tid till dokumentation som ett stort problem då hon har i stort sett allt i huvudet, både planering och bedömningsunderlag. Hon upplever detta som en stor stressfaktor. Även informant 4 beskriver bristen på tid som ett stort problem. Tillsammans med en kollega gör hon all kartläggning av samtliga skolans elever. Hon berättar att de har hittat ett arbetssätt och ett kartläggningsmaterial som hon upplever fungerar utefter de tidsramar de har idag, trots tidsbrist. Hon berättar att om det funnits mer tid hade de gjort kartläggningar varje år istället för som nu vartannat. De hade även gjort fördjupade performansanalyser vilket det idag inte alls finns tid till.

Två andra faktorer som påverkar våra informanters arbete med kartläggning av elever i behov av SVA är avsaknaden av behörig personal och avsaknad av kunskap om ämnet. Fyra av våra fem informanter pekar på hur problematisk avsaknaden av behöriga lärare i SVA är. Informant 3 hänvisar i det här sammanhanget till de kommunala riktlinjer som utgår från att det ska finnas behörig personal i SVA för nyanlända elever. Hon anser att det i stort sett är omöjligt att följa när det inte finns utbildade lärare i ämnet. Informant 2 berättar om liknande problematik där hon upplever att SVA inte är prioriterat i lärarutbildningarna. Hon tycker att detta är mycket konstigt eftersom det finns ett stort behov av dessa lärare ute på skolorna. Informant 5 anser att det är respektive rektors ansvar att se till att lärarna har den kunskap som krävs.

Där är väldigt lite SVA-utbildade lärare. De söker med ljus och lykta efter SVA-lärare. [---] Eleverna har inga svårigheter utan vi är språklärare, och kartlägga vart de är och det gör man, det är roligt att kartlägga och sen följa dem i sin språkutveckling [---] Det ansvaret ligger faktiskt inte på lärarna utan de ansvaret ligger hos rektorn, för rektorn ska se till att lärarna får den kunskap och utbildning som krävs.

(Informant 5)

Att det är viktigt med kunnig personal är något som även informant 4 understryker. Om skolan ska kunna erbjuda alla elever en god utbildning, krävs det personer som är drivande och vet hur man ska arbeta med SVA anser hon. Hon berättar vidare att hon ofta fått intrycket att många rektorer gör en felaktig bedömning av elever i behov av SVA eftersom de endast tar hänsyn till om eleven är nyanländ eller född i Sverige.

Det krävs att det är personer som är drivande och som vet vad man måste göra. Vi måste faktiskt kartlägga! Vi får inte bara säga att de har ett utländskt efternamn, eller jag tror att han behöver för att han pratar lite dåligt, nej det räcker inte.

(Informant 4)

Hon tror att skolan gör detta för att göra någon form av gallring. Hon tror vidare att denna felaktiga gallring beror på en okunskap kring ämnet SVA hos rektorerna. Informant 5 berättar om liknande erfarenheter som informant 4, och hon upplever att många skolor diskriminerar elever i behov av SVA.

Man får identifiera eleven, för många gånger så upplever jag att många skolor faktiskt är diskriminerande, de kör bara på att det är ett utländskt namn eller bryter lite och så tror man att det är ett svenska som andraspråk. Så det är nog tyvärr lite sånt som försiggår.

(Informant 5)

Bristen på kunskap om flerspråkiga elevers språkutveckling och om ämnet SVA är något som samtliga informanter lyfter fram som ett stort problem, inte minst eftersom det leder till en dålig attityd till ämnet. Samtliga informanter uttrycker att de regelbundet kämpar för sitt arbete med svenska som andraspråk mot såväl vårdnadshavare som elever och kollegor. Gemensamt försöker de lösa det här problemet genom att kommunicera ämnets fördelar och att det ger

samma behörighet till högre utbildning som ämnet svenska. Samtliga informanter tycker sig se en okunskap på flera områden när det gäller SVA-ämnet. Informant 4 sammanfattar problematiken kring ämnet med följande:

SVA är inget stödämne, det har jag varit med om flera gånger, att det används som ett extra ämne. Att de får en timme i veckan och tränar lite ord där inne, så är det jättebra. Det är inte alls så, det är ett eget ämne med lika mycket timmar som svenska. Det har jag också krigat för!

(Informant 4)

I detta avsnitt har vi sammanställt undersökningens resultat. Utifrån våra informanters berättelser ser vi att de lokala riktlinjerna på varje skola ser mycket olika ut där endast två skolor har uttalade riktlinjer för arbetet med elever i behov av SVA. På de två skolorna finns en specifik ansvarig person för hela kartläggningsarbetet av samtliga skolans elever, såväl nyanlända som elever födda i Sverige. De arbetar med ett kartläggningsmaterial som de själva under flera år arbetat fram. På de andra tre skolorna har den enskilda klassläraren betydligt större ansvar att se vilka elever som är i behov av SVA. De använder färdigt kartläggningsmaterial från Skolverket, material som inte är specifikt för att hitta elever i behov av SVA. Tidsbrist, avsaknad av behörig personal och okunskap är faktorer som påverkar våra informanter i deras arbete. Dessa faktorer leder även till att våra informanter dagligen möter en negativ attityd till ämnet.

6. Analys

I detta avsnitt kopplar vi ihop undersökningens resultat med den teoretiska förankringen. Resultatet analyseras utifrån klassisk organisationsteori samt ramfaktorteorin. Ett centralt begrepp är *ansvar* när det gäller vem som utför kartläggning av elever i behov av SVA, det material som utgör grunden för rektorns beslut om vilken kursplan eleven ska läsa efter. Ett annat viktigt begrepp i vår analys är *organisering* när det gäller frågan om när kartläggningsarbetet görs, vilka elever det omfattar och vilket material som används. Slutligen använder vi även begreppet *resurser* för att lyfta faktorer som tidstilldelning och andelen behöriga lärare. Vår analys är uppdelad i tre delar utifrån våra tre begrepp.

6.1 Ansvar

Med den klassiska organisationsteorin och den administrativa skolan som utgångspunkt är begreppet ansvar mycket centralt. Ansvar innebär att det i en fungerande organisation ska finnas en tydligt uttalad person för varje arbetsuppgift (Lindkvist 2014). I vår undersökning avser ansvar det arbete som ligger utanför rektorns beslutsfattande roll. Resultatet i vår undersökning visar att ansvaret gällande vem som utför kartläggning av elever i behov av SVA på respektive skola skiljer sig åt. Detta gäller såväl nyanlända elever som elever födda i Sverige men i behov av SVA. På tre av fem skolor är det klassläraren som gör den första bedömningen av elever i behov av SVA. Vid eventuellt behov av vidare kartläggning tar dessa därefter hjälp av kollegor med mer erfarenhet såsom specialpedagog eller speciallärare. Det finns alltså ingen specifik person som bär hela ansvaret för dessa skolors kartläggningsarbete utan detta är uppdelat på flera personer. På de två andra skolorna i vår undersökning har man däremot utsett specifika personer som utför kartläggning av både nyanlända elever och elever i behov av SVA. På dessa två skolor är aldrig klassläraren inblandad i arbetet av att kartlägga eleverna. Gemensamt för dessa två skolor är att det finns uttalade och fungerande riktlinjer för kartläggningsarbetet. Riktlinjerna är framtagna av de personer som ansvarar för kartläggningen.

I den klassiska organisationsteorin framhävs också betydelsen av att rätt person ska arbeta på rätt plats, det vill säga att personens ansvar och befogenheter följs åt (Lindkvist 2014). Om man ser på undersökningens resultat utifrån denna aspekt är det tydligt att ansvar och befogenheter tydligt följs åt, även om det sker på olika sätt på de olika skolorna. På de två skolor med tydliga riktlinjer för kartläggningsarbetet är det två uttalade lärare som utför all kartläggning och språklig bedömning av samtliga elever, såväl nyanlända som elever i behov av SVA. Dessa två lärare uttrycker båda i sina berättelser att de i stort sett tar det slutliga beslutet angående vilken kursplan den enskilda eleven ska läsa. På dessa två skolor är det tydligt att ansvar och befogenheter följs åt. Även på de tre andra skolorna följs ansvar och befogenheter åt, även om det sker i fler steg. Här är det klassläraren som utför det grundläggande kartläggningsarbetet, och där hennes befogenheter slutar flyttas ansvaret över till en mer kunnig person inom ämnet, speciallärare eller specialpedagog. Den klassiska organisationsteorin understryker hur viktigt det är att chefen bär det yttersta ansvaret och tar slutliga beslut (Lindkvist 2014). På samtliga skolor i undersökningen är det rektorn som bär huvudansvaret för kartläggningsarbetet av elever i behov av SVA, och med huvudansvaret följer befogenheten att signera dokumenten för vilken kursplan den enskilda eleven ska läsa. Enligt våra informanternas berättelser sker detta

främst genom att rektorn signerar deras beslut utan att själv ha varit delaktig i processen. Ur ett klassiskt organisationsteoretiskt perspektiv ses det som något negativt att rektorn signerar ett beslut utan att själv ha varit delaktig i processen. Detta arbetssätt är enligt Lindkvist (2014) något den klassiska organisationsteorin fått mycket kritik för. Enligt vår undersökning verkar det ändå vara något positivt då våra informanter uttrycker att de upplever att rektorn litar på deras kunskaper och bedömning. Vi ser en möjlighet att teorin enbart fungerar om klassläraren har full kompetens inom ämnet, annars finns risken att rektorn fattar beslut på klasslärarens okunskap. Teorin beskriver en idealsituation som bara gäller om det finns kompetent personal. I vårt resultat ser vi dock att samtliga informanter upplever att det finns en stor okunskap om ämnet SVA och en stor brist på behörig personal. Utifrån den klassiska organisationsteorin skulle detta betyda att risken för felaktiga beslut är mycket stor.

6.2 Organisering

Med ramfaktorteorins hjälp kan vi beskriva hur skolans verksamhet organiseras, från de politiska besluten på statlig och lokal nivå ner till arbetet på respektive skola. Med den teorin kan man beskriva omständigheterna runt det arbete som bedrivs. I det här fallet handlar det om att varje skola, rektor och lärare beslutar hur de mål som politiken fastslagit ska uppfyllas samt hur resurserna ska fördelas (Granheim & Lundgren 1990). Samtliga informanter i vår undersökning hänvisar i sina berättelser om sitt arbete till de riktlinjer som finns från Skolverket och från kommunen kring kartläggning av nyanlända elever. Däremot verkar det vara mer otydligt när det gäller elever i behov av SVA men som inte räknas som nyanlända. I våra informanternas intervjuer finns inget som tyder på att det skulle finnas några lokala riktlinjer för hur eller när detta arbete ska genomföras, förutom på två skolor. Oavsett om skolorna har tydliga riktlinjer för kartlägningsarbetet av elever i behov av SVA eller inte verkar de ansvariga ha relativt fria tyglar i sitt arbete. Ett tecken på att det förhåller sig så är att samtliga informanter använder sig av olika kartlägningsmaterial vid sina bedömningar. Arbetet sker dessutom vid olika tillfällen i elevernas skolgång, exempelvis genomför en skola sin kartläggning vartannat år medan en annan enbart gör detta i årskurs 1. I ett ramfaktorteoretiskt perspektiv är det inte så konstigt att kartlägningsarbetet av elever i behov av SVA ser olika ut på olika skolor eftersom varje rektor själv ansvarar för hur resurser ska fördelas och hur olika mål ska uppnås (Granheim & Lundgren 1990). Det finns då inget enhetligt beslut i hur skolor ska ta sig an detta ämne. Utifrån ramfaktorteorins perspektiv ser vi att skolan som organisation har otydliga riktlinjer från politiska beslut på statlig och lokal nivå ner till respektive skola.

6.3 Resurser

Med hjälp av begrepp från ramfaktorteorin kan man ringa in de faktorer som påverkar lärarens arbete (Lundgren 2014). Mot bakgrund av våra informanternas berättelser kan man se flera faktorer som påverkar deras arbete med kartläggning av vilka elever som är i behov av SVA, både nyanlända elever och elever födda i Sverige. Ett begrepp från ramfaktorteorin som är mycket centralt är lärarens resurser, dessa i form av framför allt tid och tillgången till behörig personal. Brist på tid verkar vara den faktor som påverkar samtliga informanter allra mest. Det finns helt enkelt inte tid avsatt för dem att kartlägga alla elever så ofta eller så djupgående som våra informanter önskar. Även om informanterna beskriver bristen på tid som ett stort problem har de det gemensamt att de försöker lösa sitt arbete på bästa sätt utifrån den tid de har. Förutom tid ser vi i vårt resultat att avsaknaden av behörig personal i SVA är en faktor som påverkar de ansvariga för kartläggningen. Utan behörig personal saknas kunskap om hur dessa elever ska bedömas, kartläggas och undervisas. Med hjälp av ramfaktorteorin kan man närmare beskriva de faktorer som påverkar den ansvarige för kartläggning av nyanlända elever och elever i behov av SVA. Det tycks i det perspektivet handla om att faktorer som tid och kunskap påverkas av hur den enskilda skolan fördelar sina resurser (Granheim & Lundgren 1990). Våra informanter berättar om tidsbrist och avsaknad av behörig och kunnig personal. En följd av detta tycks enligt våra informanternas berättelser vara att ämnet SVA ofta åsidosätts. Utifrån ett ramfaktorteoretiskt perspektiv skulle kunskapen om ämnet SVA öka om det fanns som ett obligatoriskt ämne i lärarutbildningen. Ökad kunskap skulle ge ämnet ökade resurser i form av fler behöriga lärare och därmed ge den enskilda eleven bättre förutsättningar att lyckas i skolan.

I detta avsnitt har vi analyserat på vårt resultat utifrån den klassiska organisationsteorin och ramfaktorteorin. De centrala begrepp vi utgått ifrån är *ansvar*, *organisering* och *resurser* i form av tid och obehöriga lärare.

7. Diskussion

I detta avsnitt jämför vi undersökningens resultat med tidigare forskning. För att diskussionen ska bli så tydlig som möjligt är den indelad i tre mindre avsnitt. I varje avsnitt diskuterar vi de likheter som finns mellan vårt resultat och den bild som tidigare forskning givit om kartläggning av elever i behov av SVA.

7.1 Riktlinjer för vem som ska läsa svenska som andraspråk

Enligt Skolförordningen (2011:185) ska skolan anordna och erbjuda undervisning i SVA för de elever med annat modersmål än svenska, elever som gått i skola utomlands eller invandrarelever där det huvudsakliga umgängesspråket med vårdnadshavare är svenska. Om det behövs. Dessa kriterier får ofta kritik för att vara otydliga vilket är något som Hyltenstam & Lindberg (2013) visar i sin dokumentanalys. Författarna anser att de otydliga kriterierna leder till att beslut ofta fattas på godtyckliga grunder och att det ofta ligger på den enskilda läraren att utföra bedömning. Även Sahlée (2013) lyfter i sin artikel fram att ansvaret för bedömningen av elevers språkliga behov ofta hamnar på klassläraren, en pedagog som enligt henne ofta saknar behörighet i SVA. I likhet med Hyltenstam och Lindberg (2013) och Sahlée (2013) ser vi i vår undersökning att det ofta är den enskilda läraren som utför bedömning då det i tre skolor av fem är klassläraren som utför den språkliga bedömningen av samtliga klassens elever. Det framgår inte i vårt resultat i vilken omfattning som dessa klasslärare har utbildning i SVA. I de fall då klassläraren misstänker att en elev är i behov av SVA får denne hjälp av mer kunnig personal med behörighet i SVA.

I likhet med Hyltenstam och Lindberg (2013) lyfter samtliga informanter i vår undersökning fram att det finns tydliga riktlinjer i kommunen för nyanlända elever men att det inte finns riktlinjer för elever födda i Sverige eller som av annan anledning är i behov av SVA. Det är de enskilda skolornas ansvar att skapa lokala riktlinjer. Hyltenstam och Lindberg (2013) anser att det ställer höga krav på lärare och rektorer att avgöra vilken kursplan som gynnar enskilda elever bäst. Rektorer och lärare som kanske dessutom saknar kunskap och behörighet i SVA. Både informant 4 och 5 berättar att de har erfarenhet av att skolor gör felaktiga kartläggningar där andra faktorer än elevens språkliga kunskaper får avgöra vilken kursplan eleven ska läsa efter. I det enskilda fallet kan det till exempel handla om ett utländskt efternamn vilket skulle kunna anses som ren diskriminering. Sahlée (2016) pekar på en liknande problematik när hon visar att flertalet av de elever som läser efter SVA inte har svenska som sitt andra språk utan att det snarare verkar vara svenskt språk med utländska markörer som är avgörande. Det är alltså upp till den ansvarige personalen att avgöra vilka dessa språkliga markörer är samt i vilken omfattning dessa är avgörande. Utan tydliga riktlinjer är det inte konstigt att stora skillnader mellan skolor är ett faktum.

7.2 Vilket material används vid kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk?

Enligt Hedman och Magnusson (2018) finns det en stor problematik när det gäller bedömning av vilka elever som är i behov av SVA. En av anledningarna till det är att det i dagsläget inte finns något obligatoriskt bedömningsmaterial, förutom det för bedömning av nyanlända elever och det bedömningsstöd som används på samtliga skolors elever i årskurs 1. I vår undersökning ser vi en stor variation mellan skolorna när det gäller det material som används för att kartlägga elever i behov av SVA. Två av fem informanter berättar att de använder ett eget material när de kartlägger sina elever. I likhet med den kritiska diskussionen hos Olofsson och Sjöqvist (2013) upplever dessa informanter att de färdiga test som erbjuds säger väldigt lite om elevernas funktionella språkkunskaper. Olofsson och Sjöqvist (2013) pekar på problemet med att dessa test inte är konstruerade för att hitta elever i behov av SVA, och det är också något som våra två informanter kritiserar. De anser att testen oftast inriktar sig på elever med någon språkstörning. Det ska tilläggas att de två informanter som konstruerat eget material arbetar med kartläggning av nyanlända elever och elever i behov av SVA på heltid. På de tre skolor som använder färdigt material från Skolverket är det i första hand klassläraren som bedömer elevens språkliga behov.

7.3 Faktorer som påverkar kartläggningsarbetet av elever i behov av svenska som andraspråk

Hyltenstam och Milani (2012) presenterar den negativa attityd som SVA ofta bemöts av, där de som arbetar med ämnet ständigt möter motgångar. Ämnet uppfattas som ett särskiljande ämne i den meningen att man utgår från ett bristperspektiv och gör tydligt att elevens språkliga förmåga inte duger till den vanliga undervisningen i svenska. Economou (2017) presenterar i sin avhandling att ämnet felaktigt fått en negativ bild i den meningen att de som är negativt inställda till SVA ser ämnet som ett stödämne för att kompensera andraspråkselevs brister. Vårt resultat visar att samtliga informanter i vår undersökning upplever att det finns en negativ attityd till ämnet SVA och att de beskriver hur de dagligen kämpar med sitt arbete med SVA mot såväl vårdnadshavare, elever som kollegor. I likhet med den diskussion som Economou (2017) för tror våra informanter att ämnets låga status beror på okunskap, stort antal obehöriga lärare och en bristfällig resursfördelning. Fyra av fem informanter i vår undersökning understryker problemet med avsaknaden av behöriga lärare i ämnet SVA. Informant 5 anser att det är varje rektors ansvar att se till att personalen har den kunskap som krävs, vilket naturligtvis kan vara svårt om även rektorn saknar kunskap kring SVA. Mot den bakgrunden

är det intressant att informant 2 uttrycker samma åsikt som Economou (2017), nämligen att andraspråksinlärning och SVA borde vara en obligatorisk del av lärarutbildningen. Informant 2 som arbetar som biträdande rektor tycker att det är konstigt att SVA inte prioriteras på lärarutbildningen då behovet av behöriga lärare är mycket stort.

Ett sätt att bemöta den negativa attityd som ämnet möts av verkar enligt undersökningens samtliga informanter vara att sprida kunskap och information om ämnet. Genom att kommunicera ämnets fördelar till vårdnadshavare, elever och skolpersonal försöker undersökningens informanter höja ämnets status. Informant 5 anser att man genom god kommunikation om att SVA är ett ämne med samma behörighet till högre studier som svenska stärker ämnets status hos både elever och vårdnadshavare. Våra informanters berättelser stämmer överens med det Hyltenstam och Milani (2012) presenterar då även de anser att kommunikation är mycket viktigt för att höja ämnets status.

I detta avsnitt har vi diskuterat vårt resultat i jämförelse med tidigare forskning. Vi har valt att utgå från de riktlinjer som finns för kartläggning av elever i behov av SVA gällande vem som utför kartläggningen, när den ska göras och vilka elever som rekommenderas denna kursplan. Vi sätter även vårt resultat i relation till tidigare forskning när det gäller det kartläggningsmaterial som används och slutligen diskuterar vi de faktorer som påverkar ämnet SVA. Vi kan inte se att resultatet från vår begränsade undersökning visar att situationen förbättrats på något sätt om man ser till de senaste årens studier.

8. Slutsats

I detta avsnitt drar vi slutsatser av undersökningens resultat kopplat till vår teoretiska förankring och tidigare forskning.

Resultatet av undersökningen visar att Skollagens riktlinjer för kartläggning av elever i behov av SVA men som inte räknas som nyanlända är otydliga. I den kommun vi undersökt finns riktlinjer för kartläggning av nyanlända elever. Däremot är riktlinjerna för elever som inte räknas som nyanlända men som ändå är i behov av SVA mycket otydliga. Det blir då upp till respektive skola att sätta riktlinjer för kartläggningsarbetet av elever i behov av SVA samt fördela skolans resurser. Vilket i sin tur resulterar i stor press på både rektor, ansvarig

kartläggare och den enskilda klassläraren. Vilket leder till att stora skillnader i bedömning och undervisning för den enskilda eleven beroende på vilken skola eleven tillhör.

Vårt resultat visar tydliga skillnader när det gäller hur olika skolor väljer att organisera arbetet med kartläggning av elevers språkliga behov för såväl nyanlända elever som för elever i behov av SVA men som är födda i Sverige. Det handlar om olikheter angående vem som ansvarar för själva arbetet men också om skillnader i vilket material som används vid bedömningen. Två skolor av fem har tydliga riktlinjer och en specifikt ansvarig person som utför all kartläggning av samtliga elever. På dessa skolor används ett material som den ansvarige själv arbetat fram. På de tre andra skolorna sker ansvaret i flera steg där klassläraren ansvarar för den inledande språkliga bedömningen. Vid misstanke om att en elev är i behov av SVA kopplas speciallärare eller specialpedagoger in. Dessa skolor använder färdigt kartläggningsmaterial från Skolverket. Detta material är dock inte konstruerat för att upptäcka elever i behov av SVA och vi ställer oss kritiska till att man försöker finna elever i behov av SVA om man inte letar efter dem. Vi ställer oss även kritiska till att material används som saknar förankring i forskning. Vi ser även här en risk i att elever blir bedömda på olika grunder när materialen skiljer sig åt.

Det verkar vara svårt för skolorna att följa de riktlinjer som kommunen sedan några år tillbaka tagit fram. Enligt dessa riktlinjer ska det finnas behörig personal i SVA framförallt för nyanlända elever men även andra elever i behov av SVA. Bristen på behöriga lärare gör dock att detta upplevs som nästan omöjligt att uppnå. Både vi och våra informanter undrar varför SVA och andraspråkutveckling inte är en obligatorisk del i lärarutbildningen när behovet ute på skolorna är så stort.

Bristen på kunskap i SVA hos såväl vårdnadshavare, elever som skolpersonal leder till att ämnet ofta betraktas negativt och som en sämre variant av svenskämnet. Resultatet av vår undersökning pekar på samma utmaning som tidigare forskning berört tidigare, nämligen att det behövs mer kunskap för att stärka ämnets status. Vi ser en risk i att en klasslärare utan utbildning i SVA är den person som ansvarar för att kartlägga elever som misstänks vara i behov av SVA, särskilt när de dessutom använder kartläggningsmaterial som inte är gjort för att identifiera dessa elever. Situationen är allvarlig, även om de olika klasslärarna har stor erfarenhet och det råder en mycket god vilja att hjälpa dessa elever.

Den slutsats vi kan dra efter vår undersökning ligger i linje med den som redan formulerats i tidigare forskning, nämligen att de otydliga riktlinjer som finns kring SVA leder till olikheter på respektive skola. Dessa olikheter syns både när det gäller vem som ansvarar för kartlägningsarbetet och vilka elever som erbjuds att läsa enligt denna kursplan. Eftersom det råder så stora skillnader i respektive skolas arbete har det stor betydelse för vilken skola den enskilda eleven tillhör. Vi ställer oss frågande till om skolor som inte utför regelbunden kartläggning verkligen finner de elever som är i behov av SVA och vad konsekvensen i så fall blir för dessa elever i framtiden. Den enskilda eleven påverkas även av vem som utför bedömningen och på vilka grunder beslutet tas. Grundas beslutet på elevens språkliga behov eller är det andra faktorer som påverkar. Både tidigare forskning och vårt resultat pekar på att andra faktorer än just språkliga markörer kan vara avgörande. Exempel på dessa faktorer kan vara ett utländskt efternamn. Vi anser det därför viktigt att vi faktiskt kartlägger elevers språkliga behov och inte låter dessa andra faktorer påverka den enskilda elevens framtid.

9. Förslag på vidare forskning

I detta avsnitt ger vi förslag på två områden där vi utifrån vår undersökning ser ett behov av vidare forskning. Vi har valt att ringa in just de områdena då vi anser att forskning inom dessa kommer göra stor skillnad för ämnet SVA och de elever som är i behov av att läsa enligt denna kursplan i framtiden.

I den kommun vi har undersökt används idag olika bedömnings- och kartlägningsmaterial för att finna elever i behov av SVA, såväl nyanlända som elever födda i Sverige. Utifrån tidigare forskning och rapporter från Skolverket misstänker vi att så även är fallet i flera kommuner i Sverige. Detta material är inte utformat i syfte att ringa in elevers eventuella behov av SVA. Vi ser därför ett stort behov av forskning kring kartlägningsmaterial för att kunna sammanställa ett rikstäckande material som kartlägger alla språkets delar och som enbart används för att hitta elever i behov av SVA.

Vidare ser vi en avsaknad av forskning när det handlar om behoven av SVA hos elever på mellanstadiet. Detta gäller såväl vilka elever som är i behov av att läsa enligt denna kursplan som hur kartlägningsarbetet går till i dessa årskurser.

10. Metoddiskussion

I detta avsnitt diskuterar vi de metoder vi valt att använda i genomförandet av vår undersökning och vid sammanställningen av vårt resultat. Vi motiverar för de val vi gjort samt väger samman de olika för- och nackdelar av våra val. Vi diskuterar vad de har för påverkan på vår undersökning och vårt resultat. Vi lyfter även fram sådant som vi hade velat göra annorlunda om vi fick göra om undersökningen igen och beskriver varför vi hade gjort det.

Valet att genomföra en kvalitativ intervjustudie var för oss mycket enkelt. Vi ville ta del av specifika personers berättelser för att få en förståelse för hur just dessa personer och de skolor de arbetar på organiserar och arbetar med kartläggning av elever i behov av SVA. En kvalitativ intervjustudie gav oss just detta material. Hade vi däremot valt att basera vårt resultat på en kvantitativ enkätstudie hade vi nått fler informanter där vi fått ta del av fler skolors arbete över ett större geografiskt område. Detta var dock aldrig intressant för oss. Med en kvantitativ enkätstudie hade vi inte haft möjlighet att ställa fördjupande följdfrågor och vi hade då inte fått de berättelser vi var ute efter. Utan dessa berättelser hade vi inte kunnat skapa en förståelse för hur våra informanter arbetar eller vilka faktorer som de anser påverkar deras arbete. Vi anser att vår kvalitativa intervjustudie gav oss möjlighet att nå rätt informanter med kunskap om elever i behov av SVA. En kvantitativ studie tror vi istället hade gett oss informanter som inte kunnat ge oss lika mycket information om eventuellt kartlägningsarbete. Att genomföra intervjuer är dock mycket tidskrävande vilket gjort att undersökningen har genomförts med relativt få informanter. Eftersom vår kvalitativa undersökning baseras på våra informanters unika berättelser går resultatet inte att generalisera på andra skolor eller andra kommuner. Resultatet skapar enbart en förståelse för våra informanters arbete.

För att i viss mån pröva den faktiska bakgrunden till våra informanters berättelser var vår önskan att få ta del av det fysiska kartlägningsmaterial de använder. Vårt resultat hade då kunnat kompletteras med en dokumentanalys. Detta blev dock inte möjligt för oss och vårt resultat är därför enbart baserat på våra informanters berättelser. Det finns alltså en risk att våra informanters berättelser inte stämmer med verkligheten vilket vi tar hänsyn till i vårt resultat.

Genom ett subjektivt urval där vi aktivt valde våra informanter kunde vi få ta del av berättelser från personer med intresse för elever i behov av SVA. Vi ansåg att vårt urval skulle ge oss ärliga berättelser med mycket innehåll. Hade vi istället valt att kontakta andra lärare eller annan

personal som inte är involverade i kartläggningsarbetet av elever i behov av SVA ser vi en risk i att dessa personer på grund av dåligt samvete eller okunskap hade förskönat sina berättelser eller inte kunnat ge oss svar på våra frågor. Ett urval där samtliga informanter har arbetet med kartläggning av elever i behov av SVA gemensamt gav oss berättelser där vi kunde jämföra likheter och skillnader. Vi intervjuade personal från fem olika skolor både i centrum och på landsbygden.

På grund av covid-19 och Folkhälsomyndighetens rekommendationer för att minska smittspridningen tvingades vi att genomföra samtliga intervjuer digitalt. Enligt Denscombe (2017) ska digitala intervjuer inte medföra fler nackdelar än fysiska intervjuer. Vi upplevde en stor tidsbesparande fördel med att genomföra intervjuer digitalt. Däremot upplever vi att intervjuerna blir något stela. Vi var mycket beroende av att internetuppkopplingen skulle fungera felfritt både hos oss och hos informanten. Vi upplever tyvärr att det är mycket lättare att prata i mun på varandra och att samtalet inte blir fullt så naturligt som ett fysiskt samtal.

Vi valde att göra en ljudinspelning vid varje intervju, detta för att kunna koncentrera oss på informantens berättelse istället för att anteckna. Eftersom samtliga intervjuer genomfördes digitalt var bilden ofta ganska dålig och vi såg enbart informantens ansikte, inget kroppsspråk. Vi ansåg det därför inte vara väsentligt att göra en videoinspelning utan ljudinspelningen fyllde sitt syfte.

I vår studie har vi i den teoretiska förankringen valt att utgå från en organisationsteori, utifrån denna analyserar vi sedan vårt resultat. Vi är medvetna om att detta val av teori är mycket ovanligt i studier kopplade till lärarutbildningen. Valet av denna teori var dock mycket enkel för oss eftersom studiens syfte är att undersöka skolan som organisation. Begreppen tagna från klassisk organisationsteori och ramfaktorteori ansvar, organisering och resurs är centrala för vår undersökning. I och med detta anser vi oss vara nytänkande och uppsatsen blir därför metodutvecklande och tillför något nytt till utbildningsvetenskapen.

11. Referenser

Abrahamsson, Tua & Bergman, Pirkko (2017). *Tankarna springer före - att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: Liber.

Barajas Eriksson, Katharina , Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne (2018). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.

Denscombe, Martyn (2017). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Economou, Catarina (2007). *Gymnasieämnet Svenska som andraspråk - behövs det?* Lic.-avh. Malmö: Malmö Högskola.

<https://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1404576>

(Hämtad 2020-03-20)

Granheim, M., Kogan, M. & Lundgren, U.P. (1990). *Evaluation as policymaking. Introducing evaluation into a national decentralised educational system*. London: Jessica Kingsley Publishers.

(Hämtad 2020-11-23)

Hedman, Christina (2012). *Flerspråkighet i skolan: språklig utveckling och undervisning*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Hedman, Christina & Magnusson, Ulrika (2018) *Lika eller lika möjligheter?*

Stockholm:Stockholm universitet DOI: <https://doi.org/10.5617/adno.5569>

(Hämtad 2020-03-09)

Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.) (2013), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur AB: Lund.

Hyltenstam, Kenneth & Milani, Tommaso (2012). Flerspråkighetens sociopolitiska och sociokulturella ramar. I Vetenskapsrådet (2012) *Flerspråkighet - en forskningsöversikt*.

Vetenskapsrådets rapportserie 5:2012, ss. 17-134.

Lindkvist, Lars, Bakka, Jørgen Frode & Fivelsdal, Egil (2014). *Organisationsteori: struktur, kultur, processer*. 6., rev. och aktualiserade uppl. Stockholm: Liber.

Milani, Tommaso (2007). Debating Swedish – language politics and ideology in contemporary Sweden. Centre for research on bilingualism, Stockholm University.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:197154/FULLTEXT01.pdf>

(Hämtad 2020-03-30)

Olofsson, Mikael & Sjöqvist, Lena (2013). Bedömning i svenska som andraspråk. I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur AB: Lund, ss.685-723.

Rienecker, Lotta & Stray Jörgensen, Peter (2014). *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm: Liber.

Sahlée, A. (2013) Definition och värdering av språk i grundskolans styrdokument, med särskilt fokus på svenska som andraspråk. *Nordand – Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, 8(2), ss.33–62.

Sahlée, Anna (2016) Hur löser de uppgiften? En studie av underkända och högt betygsatta provtexter i svenska och svenska som andraspråk. *Språk och stil* NF 26.,ss. 195-230.

<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1061812/FULLTEXT01.pdf>

(Hämtad 2020-11-26)

Sjöqvist, Lena. (2006). “I den tiden var träd kol mycket” - när språk och tanke inte håller jämna steg; om att bedöma en andraspråkstext. I Olofsson, Magnus (red.), Symposium 2006: *Bedömning, flerspråkighet och lärande*. Stockholm: HLS förlag, ss. 66-82.

Skolförordningen (2011:185)

Skolinspektionen (2020)

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Om-oss/Press/Pressmeddelanden/svaga-bedomningar-av-elevers-behov-av-svenska-som-andrasprak/>

(Hämtad 2020-02-27)

Skollagen (2010:800)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

(Hämtad 2020-03-11)

Skolverket (2008), Rapport 321. Med annat modersmål - elever i grundskolan och skolans verksamhet. <https://www.skolverket.se/getFile?file=2116>

(Hämtad 2020-03-10)

Skolverket (2014) *Behovsinventering inför kompetensutvecklingsinsatser för kartläggning av nyanländas kunskaper.*

<https://www.skolverket.se/getFile?file=3258>

(Hämtad 2020-03-02)

Skolverket (2018a) *Läroplan för förskola, förskoleklassen och fritidshemmet.*

<http://www.skolverket.se>

(Hämtad 2020-03-11)

Skolverket (2018b), *Rapport 470. Svenska som andraspråk i praktiken – en intervjustudie om hur skolor arbetar med svenska som andraspråk i årskurs 7-9.*

<https://www.skolverket.se/getFile?file=3956>

(Hämtad 2020-03-02)

Skolverket (2020a) <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/nyanlandas-ratt-till-utbildning>

(Hämtad 2020-04-02)

Skolverket (2020b)

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskoleklassen/kartlaggning-i-forskoleklassen>

(Hämtad 2020-12-15)

Svenska Akademiens ordlista (2015).

<https://svenska.se/sao>

(Hämtad 2020-04-09)

SVAPP, Natur & Kultur

<https://www.nok.se/titlar/laromedel-b1/svapp/>

(Hämtad 2020-12-15)

Sveriges Radio (2015). Lärarutbildningen kritiseras – saknar andraspråksinläring.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6228028>

(Hämtat 2020-02-17)

12. Bilagor

Bilaga 1

Utskick till informant

Hej, vi behöver just dig!

Våra namn är Emmy Wingren och Emelia Lundblad, vi studerar sista terminen på lärarhögskolan i Kristianstad. Just nu skriver vi vårt examensarbete och behöver därför din hjälp!

I vår studie undersöker vi vilka elever som har rätt att läsa svenska som andraspråk samt hur kartläggningen av dessa elever ser ut. Efter att ha tagit del av aktuell forskning kring detta område blev vi nyfikna på hur skolor i din kommun arbetar med just kartläggning av elevers behov av svenska som andraspråk.

Vi skulle därför vilja göra en ljudinspelad intervju med dig, på max 30 minuter, där du får berätta hur du och NAMN SKOLAN arbetar med kartläggning av elever i behov av svenska som andraspråk. Vi ser såklart fram emot att träffa dig men har full förståelse för om det i dessa tider inte är möjligt och vi erbjuder därför att genomföra intervjun digitalt. Du och skolan du arbetar på kommer vara anonyma i vårt arbete.

Vi är oerhört tacksamma för din hjälp.

Med vänlig hälsning, Emmy och Emelia

Bilaga 2

Semistrukturerad intervjuguide

- Presentera oss.
- Berätta om bakgrunden till vår undersökning.

Våra etiska förhållningssätt

Du kommer att vara anonym likaså skolan du arbetar på. Allt material från din intervju kommer lagras och sparas i en låst mapp på google drive.

Vi kommer att göra en ljudinspelning av din intervju, godkänner du det?

Inledande frågor

- Hur länge har du arbetat i din yrkesroll?
- Hur länge har du arbetat på skolan?
- Vad har du för erfarenhet av elever i behov av svenska som andraspråk?
- Hur ser det ut på er skola, hur många läser efter kursplanen svenska som andraspråk?

Fokusfrågor

1.a) Vad har ni för riktlinjer att förhålla er till från Landskrona stad gällande vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk? (rektor)

- Enligt riktlinjerna - vem bär ansvaret för kartläggningen?
- Enligt riktlinjerna - vilket kartläggningsmaterial ska användas?
- Anser du det svårt att följa dessa riktlinjer på den här skolan?

1.b) Vad har du för riktlinjer att förhålla dig till från skolläroingen gällande vilka elever som ska lära svenska som andraspråk? (ansvarig för kartläggning)

- Enligt riktlinjerna - vilka elever ska kartläggas?
- När sker kartläggning i behov av svenska som andraspråk?
- Görs det någon uppföljning? I så fall när? Varför görs den just vid detta tillfälle?
- Hur mycket av din arbetstid avsätts för arbetet med kartläggningen?

2. Vilka personer på skolan är involverade i kartläggningsarbetet av en elev i behov av svenska som andraspråk på er skola?

- Om det är flera personer - vad har respektive person för ansvar?
- Vem tar beslutet kring respektive elev?

3. Vilket kartläggningsmaterial använder ni för att avgöra om en elev är i behov av svenska som andraspråk?

- Använder ni ett befintligt material? I så fall vilket och varför?
- Om ni har gjort materialet själva, vart kommer inspirationen från?
- Vad finns det för fördelar/nackdelar med det material ni använder idag?
- Är det något du saknar i det material du använder idag?

Avslutande frågor

- Är det något kring ditt kartläggningsarbete av elever i behov av svenska som andraspråk som du vill tillägga?
- Tack för din medverkan!